

Kako podržavamo porodicu kroz realni program u vrtiću Kalimero

Anđelka Makarin, medicinska sestra vaspitač, Radinka Đurakov Oljača, medicinska sestra vaspitač, Vera Bogavac, vaspitač, Jasna Sivčević, vaspitač, Maja Boškić, vaspitač, Jelena Atelj, vaspitač, Milica Šavija, vaspitač, Nikolina Škundrić, vaspitač, Dragana Tica, psiholog PU "Radosno detinjstvo" Novi Sad

Rezime: Model partnerstva u našem vrtiću razvijamo na osnovu unapređenja kvaliteta odnosa izgradnjom jednakosti, poverenja, poštovanja i razmene kao i uzajamne podrške kroz dijalog sa decom, porodicama, zaposlenima i drugim učesnicima. Svoje profesionalne kompetencije koristimo da pružimo podršku roditeljima u obavljanju svoje uloge, da osmislimo, predočimo i ponudimo moguće načine učešća porodica, a koji su proistekli iz pažljivog „slušanja“ porodica i dobrog poznavanja njihovih mogućnosti i potreba. Kao izuzetno značajno ističemo da, osim dobre informisanosti roditelja, unosimo promene u saradnji i pozivamo roditelje da uzmu veće učešće u donošenju odluka. U ovom radu imaćete priliku da kroz primere iz naše prakse steknete uvid na koji način: prikupljamo i koristimo informacije koje dobijamo od roditelja, kako ostvarujemo prve kontakte sa porodicama, na koje sve načine porodice učestvuju u razvijanju realnog programa uzimajući učešće u projektnim aktivnostima i pri uspostavljanju rituala i rutina. Model partnerstva se kontinuirano gradi kroz procese i zajedničke aktivnosti koje se analiziraju, promišljaju, revidiraju i neguju. Ovakav model omogućava transformaciju kulture vrtića i njena "fina podešavanja" koja obezbeđuju sigurnu zonu za sve učesnike.

Ključne reči: porodica, partnerstvo, profesionalizam, realni program

Uvod

Vrtić „Kalimero“ je jedan od 73 vrtića PU „Radosno detinjstvo“ Novi Sad. Naš vrtić čine: 1 grupa za četvoročasovni boravak dece, 2 jaslene grupe i 9 grupa za celodnevni boravak dece. Vrtić "Kalimero" je jedan od 5 klaster centara u Srbiji. Nakon evaluacije stručnih poseta velikog broja profesionalaca iz cele zemlje, ali i inostranstva, kao kvalitet vrtića se izdvaja i lako prepoznaje timski duh i atmosfera podrške. Kako sve radimo timski, tako timski planiramo i razvijamo partnerske odnose sa porodicama. Kreiramo program saradnje koji razvijamo kroz dijalog sa porodicama (kako roditelji vide saradnju, a kako vaspitači, kako vide svoje uloge i koja su očekivanja svih nas...). U tome nam mnogo pomažu podaci koje dobijemo od porodica putem upitnika i kroz proces samoevaluacije. Sam proces je transparentan i ukazuje porodicama da nam je fokus na uvažavanju perspektiva dece i porodice. Mišljenja, ideje i inicijative pažljivo analiziramo i na osnovu dobijenih rezultata promišljamo kako da planiramo i realizujemo dalje korake. Negovanje kulture uvažavanja, otvorene komunikacije, prakse dobrodoslice, razmene, međusobnog razumevanja i poverenja doprinosi građenju odnosa koje imamo danas i kojima i dalje težimo u saradnji sa roditeljima. Na tome radimo kako u neposrednoj komunikaciji tako i na planiranim roditeljskim sastancima, individualnim razgovorima, zajedničkim aktivnostima, zajedničkim akcijama, dokumentovanjem, informisanjem i samim razvijanjem projekata. Zajednički kreiramo i preispitujemo atmosferu dobrodošlice vodeći računa: da svi prostori vrtića pozivaju na učešće, da jasno šalju poruke i

ističu vrednosti koje negujemo, da roditelj lako vidi mesta na kojima može da se uključi u program, da porodice prepoznaju da su “prepoznate”, uvažene i važne.

Tranzicija deteta i upoznavanje porodice i vrtića

Praksa našeg vrtića jeste da uspostavimo kontakt sa porodicama pre nego što dete krene u vrtić. Plan prvih sastanaka izrađujemo timski, kao i materijale za roditelje, vodeći računa o tome koje informacije su značajne nama kao profesionalcima, a koje informacije su potrebne roditeljima. Plan tranzicije nastaje timski kroz dijalog svih interesnih grupa (medicinske sestre vaspitači, vaspitači, glavni vaspitač, stručni saradnici). Plan je fleksibilan i svaki tim vaspitača/medicinskih sestara vaspitača ga na autentičan način prilagođava potrebama grupe i roditelja. Zajedničke roditeljske sastanke organizujemo u junu mesecu sa stručnim saradnikom psihologom. U prvom delu sastanka porodice imaju priliku da se upoznaju sa predloženim oblikom tranzicije, kako za decu iz porodica, tako i za decu iz jaslica u mlađe grupe. Takođe imaju priliku da saznaju kako deca uče i koliko je značajna uključenost i uloga roditelja u procesu tranzicije. Drugi deo sastanka odvija se u radnoj sobi u kojoj će deca boraviti, gde roditelji imaju priliku da se upoznaju sa prostorom i vaspitačima grupe. Vaspitači imaju priliku da upoznaju porodice, njihove stavove i potrebe. Pozivamo roditelje da u julu i avgustu u prepodnevnom satima posete vrtić sa decom i priključe nam se u planiranim aktivnostima, igri i istraživanju u dvorištu. Za budući kvalitet odnosa sa decom bitno nam je da uspostavimo dobru komunikaciju i stvorimo dobre odnose sa porodicom iz koje dete dolazi. Predstavljamo program i principe, kao i značaj da dete prepozna da su vrtić i porodica povezani odnosom međusobnog poverenja i poštovanja, da će se tek tada osećati dobro, bezbedno, sigurno i razvijajuće otvorenost ka novim iskustvima i znanjima.

Dobra priprema, kompetentnost, otvorenost, topla i iskrena komunikacija podstakla je majku deteta iz mlađe vaspitne grupe „Žirafice“ da otvoreno razgovara sa vaspitačima o svom detetu pri prvom susretu, nakon roditeljskog sastanka. Njena otvorenost ih je dodatno osnažila te su na samom početku saradnje uspešno uspostavili odnos pun poverenja, poštovanja i empatije. Dete dolazi iz porodice i majka ih obaveštava da ima dijagnozu Daunovog sindroma. Planski je birala naš vrtić na osnovu preporuka i iskustava drugih roditelja i terapeuta. Takođe ih je obavestila da su prikupili sve papire i predali za IRK. Nakon roditeljskog sastanka zakazan je individualni razgovor gde se vodio dijalog sa porodicom o načinu i dinamici funkcionisanja porodice. Vaspitači su upućeni u kvalitet odnosa među članovima porodice gde majka navodi da dete odrasta u toploj porodičnoj atmosferi, da svi u porodici prihvataju dete i svi su uključeni u brigu o njemu. Iznosi da imaju zajedničke stavove u odnosu na podizanje deteta sa poteškoćama. Porodica, kao i druge strane deteta, ističe umiljatost, vedrinu, neverbalnu saradljivost, upornost i samostalnost različitih vrsta. Uz podršku stručnog saradnika - psihologa planirana je dalja podrška detetu i porodici. Kroz ovaj primer smo želili da prikazemo na koje načine planiramo tranziciju deteta i kako koristimo roditeljske sastanke i individualne razgovore za ostvarivanje partnerskih odnosa.

Negovanje rutina i rituala

U našem vrtiću postoji ritual kićenja jelke u kome učestvuju sva deca, roditelji i zaposleni. U holu vrtića, kod čitalačkog kluba, svake godine postavljamo praznu jelku i različite materijale i pripadajuće alate koji služe za dalje modelovanje i oblikovanje različitih ukrasa. U prostor postavljamo i plakat sa jasnim koracima anticipatornog vođenja. Tada deca, roditelji i ostali članovi porodice imaju priliku da zajedno prave ukrase i učestvuju u ritualu zajedno sa drugim porodicama i zaposlenima vrtića u delu dana koji im odgovara, koristeći zajednički prostor vrtića. Neki roditelji i deca donesu ambalažni materijal kući, pa ukrase napravljene kod kuće donose i kite jelku u holu vrtića. Roditelji se svake godine rado uključuju u ovaj naš ritual.

Ritual kićenja jelke

Paralelno sa ovim, u mlađoj vaspitnoj grupi “Ptičice” u koju je upisan veći broj dece koja su došla iz porodice i nemaju iskustvo boravka u vrtiću, vaspitači pripremaju i planiraju korake za njihovo uključivanje u ovaj ritual. Početkom decembra vaspitači su obavestili roditelje putem mejla da u našem vrtiću postoji ritual kićenja jelke. Tom prilikom su poslali i anticipatorno vođenje kroz sam proces za izradu ukrasa. Ovo vođenje je “uputstvo” za

Plakat

uključivanje porodice koje u prvi plan stavlja dete kao učesnika, onog koji bira i odlučuje kako ukras želi da izgleda. Objasnili smo roditeljima da je važan sam proces, a ne toliko produkt. Na osnovu ovog vođenja roditelj ima priliku da prati i razume potrebe deteta, da ga konsultuje i podržava, uvaži i imenuje, nudi mu ideje za dalju izradu. Koraci koje su predlagali kroz anticipatorno vođenje imali su za cilj da podrže roditelje da se kvalitetno povežu sa decom i nauče kako da stimulišu njihov razvoj. Vaspitači su se sa decom dogovorili da će kititi jelku u holu, ali da će ukrase izrađivati i sa roditeljima sobi. Putem plakata, koji su pravili sa decom, pozvali su roditelje da narednih dana dolaze u vrtić. Roditeljima je bilo ponuđeno da na posebnom papiru upišu dan i vreme kada će doći u vrtić.

Tokom radionice roditelji su imali priliku da vide na koje načine vaspitači komuniciraju sa decom, konsultuju ih i prepoznaju njihove potencijale. Vaspitači su koristili priliku da se kroz radionicu spontano uključe, prepoznaju signale i načine na koje dete komunicira sa roditeljima i drugom decom. Pojedine roditelje je potrebno dodatno podržati u njihovoj roditeljskoj ulozi. Predlagali smo im načine učešća i učili ih kako da odgovore na signale, na koji način da još bolje učestvuju u komunikaciji sa decom. Takođe, na ovaj način koristimo priliku da roditelje učimo da je i radna soba mesto za njihov boravak. Roditelji su se rado priključili i donosili različite materijale. Skrenuli smo pažnju na važnost učenja novih veština, korišćenja makaza, tempera.

Zajedničko razvijanje projekta

Osim u zajedničko negovanje rituala, kroz sledeće primere ćemo predstaviti način uključivanja porodica u razvijanje projekata. Za razvijanje projekta „Predstava“, pored pažljivog promišljanja i planiranja vaspitača, veoma je bila značajna saradnja sa lokalnom zajednicom koja je uglavnom ostvarivana zahvaljujući partnerstvu i saradnji sa roditeljima koji

Srpsko narodno pozorište

su delili svoje resurse i povezivali sa lokalnom zajednicom. Deca su imala prilike da gledaju operu za decu, da vide spremnu scenu za predstavu u Pozorištu mladih, da razgovaraju sa producentom, a na Akademiji umetnosti (odsek za glumu) su razgovarali sa profesorima i videli kako se studenti spremaju za glumu. Posle organizovane ture kroz Srpsko narodno pozorište, zainteresovanost za izradu kostima je postala još veća. Iako su deca u vrtiću koristila bogatstvo materijala i sredstava, počeli su da pristižu razni materijali i plaševi od kuće. Shvatili su da je ovo trenutak da pozovu porodicu tj. članove porodice koji znaju da šiju. Prva ideja vaspitača je bila da organizuju radionicu u popodnevним časovima, na kojoj bi šili svi zajedno. Međutim razmišljajući o toj ideji zaključile su da je veća dobrobit za sve, da članovi porodice dođu i vide kako funkcioniše naša zajednica učenja, kako deci teče jedan dan u vrtiću, šta rade, čime se bave i da uživaju u atmosferi koja nas svaki dan okružuje. Napravile su tabelu za narednih desetak dana u kojoj su članovi porodice sami birali i upisivali dan koji će da dođu da provedu u vrtiću. Iz dana u dan je nečija baka ili mama boravila u sobi i pomagala svoj deci oko izrade kostima. U dogovoru sa detetom su donosile i neke njima potrebne materijale, ali su koristili i postojeće u sobi. Marijina, Dušanova, Vukova baka i Janina mama su donele prave šivaće mašine i pokazale kako se radi i šije sa njima. Imali su prilike da listaju časopis Burda, da čuju kome je namenjen i kako se koristi. Po njihovom dolasku sledio je ritual okupljanja i dobrodošlice gde su se predstavljali jedni drugima. Bake su obično pričale nešto o sebi, čime su se bavile, šta vole da rade, ko ih je naučio da šiju... Nakon toga su prelazili u već oformljen salon šivenja u sobi. Dogovor je bio da bake pomažu oko izrade kostima i drugoj deci koji su u tom trenutku bila zainteresovana za šivenje. Baveci se refleksijom, vaspitači su uvideli da su se uglavnom u ovaj deo projekta uključivali ženski članovi porodice. Propustili su priliku da organizuju na primer kurs šivenja i na taj način uključe u projekat i druge članove porodice, braću sestre, očeve, deke kao i ostalu decu i zaposlene u vrtiću.

Vaspitači grupe “Zečići” su bili podstaknuti da razmišljaju o participaciji porodice tokom projekta “Kako raste glina”. Deca su pokazala veliku zainteresovanost za izradu i praćenje procesnih panoa i ovaj put je od izuzetnog značaja bilo da svi panoi, paneli, instalacije i produkti budu u radnoj sobi. Ovaj projekat se razvijao i živeo u radnoj sobi. Međutim, roditelji naviknuti da prate procesne panoe u zajedničkim prostorima, su postavljali pitanja, želeli su zapravo da vide sve ono čime se deca bave i o čemu toliko

Roditelji u sobi

pričaju. Vaspitači promišljajući o načinima prevazilaženja ove prepreke su tragali za rešenjem. Kako bi zadovoljili potrebu i dece i roditelja, a s druge strane poštujući osnovne higijenske norme, posavetovale su se sa glavnim vaspitačem i sa sestrom za preventivnu zdravstvenu zaštitu. Uz njihovu saglasnost mogli su da sprovedu ideju i putem pozivnog pisma pozovu roditelje da prilikom dovođenja i odvođenja dece budu slobodni da ih dete uvede u sobu, da zajedno pogledaju panoe, razgovaraju o njima, da se poigraju produktima dece koji su nastali tokom projekta. Da bi sve to bilo moguće obezbedile su im zaštitu za obuću. Deca su napravila podsetnik kako se koriste jednokratni nazuvci, koji je stajao na ulazu u sobu, gde roditelji inače imaju mogućnost da zajedno sa detetom sednu i razgledaju portfolija dece. Roditelji su prepoznali fleksibilnost i napor vaspitača da omoguće jednake prilike za učešće, pogotovo za one koji zbog svog radnog vremena nemaju mogućnost da borave u radnoj sobi. Deca su imala priliku da pokažu u ovom okruženju svoje jake strane, i sve ono čega možda ne mogu da se sete kada dođu kući. Vaspitači su primetili da su neka deca koja su možda delovala manje zainteresovano zapravo toliko toga želele da pokažu i podele sa roditeljima. “Posledica” ovog otvaranja ka roditeljima je to što su se još više bili zainteresovani i podstaknuti da budu inicijatori. U daljem razvijanju projekta su uz podršku vaspitača organizovali put i odlazak dece na radionicu u muzej Terra u Kikindi.

Učešće roditelja u razvijanje programa u jaslicama je prikazano kroz razvijanje teme projekta „Žuto je...“. Dok se projekat razvijao medicinske sestre vaspitači su promišljale o prostoru između dve jaslene grupe. Uočile su potrebu za formiranjem veće prostorne celine za vizuelne umetnosti koja je lako dostupna i deci i roditeljima. Uredili su ga tako da roditelji mogu zajedno sa decom da crtaju, pišu, koriste plastelin i druge materijale. Roditeljima je takvo okruženje privlačilo pažnju i podsticalo ih na otvorenu komunikaciju sa medicinskim sestrama vaspitačima. Komunikacija sa porodicama dece jaslenog uzrasta je intenzivnija, tako da razgovaramo sa porodicama svakodnevno prilikom dolaska i odlaska dece u vrtić, preko mejla, roditeljskih sastanaka i procesnih panoa. Roditelji su pokazivali inicijativu i učestvovali na različite načine. U toku je bio „Kineski festival svetla“ koji se održavao u obližnjem Limanskom parku. Ovo nam je bila prilika da zajedno sa decom pronademo šta svetli, a da je žute boje. Pozvale smo roditelje da dovedu decu u dogovoreno vreme u Limanski park. Bilo je lepo videti na jednom mestu toliko roditelja i dece. Deca su dolazila zajedno sa

Zatvaranje projekta u lokalnoj zajednici

svojim roditeljima, braćom i sestrama. Deci je bilo neobično što su svi zajedno na jednom mestu sa porodicama i vaspitačima. Međusobno su se družili, upoznavali i igrali. Tokom posete Limanskom parku, s obzirom da sva deca stanuju u blizini i parka i vrtića, grupi su prilazile i javljale im se komšije i poznanici, deca koja sada idu u školu, a išla su u naš vrtić. Ova grupa dece, roditelja i vaspitača je privukla i porodice sa decom koje su se jednostavno zatekle na ovom prostoru. Neki su se samo javljali u prolazu, a neki su im se pridruživali u obilasku festivala i potrazi za žutom bojom. Prilazili su do ograda i imenovali životinje koje svetle, a na žutu boju posebno su obratili pažnju. Vreme je bilo izuzetno hladno,

ali ni to ih nije sprečilo da se druže. Baveći se refleksijom, jedan od zaključaka je bio taj da će i u budućim projektima nastojati da organizuju prostor i vreme za ovaj vid okupljanja porodica, dece i vaspitača u lokalnoj zajednici.

Kalimerov čitalački klub

Na samom kraju, želimo da predstavimo naš Čitalački klub. Nastao je kroz učešće dece i svih zaposlenih i nalazi se kod samog ulaza u vrtić. Kalimerov čitalački klub je podsticajno jezičko okruženje, prostor naracije, pisane reči, štampanih materijala, različitih načina simboličkog izražavanja i predstavljanja. Čitalački klub nije osmišljen i planiran kao literarna prostorna celina, nego je pre svega osmišljen kao mesto susreta (dece različitih uzrasta, drugih odraslih u vrtiću i porodica), zajedničkog učešća, saradnje, spontanog razgovora i življenja u vrtiću Kalimero. Planiramo da preraste u klub roditelja. Učešće u kreiranju i razvijanju kluba imaju deca, svi zaposleni i roditelji. Mesto koje se stalno menja i raste kroz stalnu razmenu i preispitivanje. Osim atmosferom dobrodošlice, roditelje pozivamo i podstičemo na učešće i sa dva promotivna filma o ovom prostoru. Svakog septembra ova dva filma prosleđujemo svim roditeljima. Na taj način nove roditelje obaveštavamo, a stare podsećamo. U njemu se nalazi anticipatorno vođenje za roditelje kako mogu koristiti prostor sa decom, materijali za roditelje čija je tema značaj čitanja sa decom, kao i saveti kako čitati sa decom, pravila korišćenja i poziv na učešće u obogaćivanju prostora kluba. Prilog: <https://youtu.be/LGZgo9DU5UQ>

Kroz ovaj rad, pokazujući neke od načina našeg rada sa porodicama i kako razvijamo partnerske odnose, smo hteli da prikazemo koliko u tom procesu ima puno promišljanja, koliko napora ulažemo da pronađemo kanal kojim ćemo da uključimo roditelje i povežemo se sa njima kreirajući mrežu podrške. Želeli smo da predstavimo na koji način prevazilazimo probleme koji se pojavljuju u praksi, kako roditeljima pružamo priliku da razumeju i steknu poverenje u sve ono što radimo u okviru programa Godina uzleta. Nadamo se da smo uspeli da prikazemo da koristimo i različite kanale komunikacije i da svaka grupa ima svoje specifičnosti. Neki od nas koriste različite digitalne platforme, različito izveštavaju o napredovanju deteta, načini na koje kreiramo i koristimo dečiji portfolio od jaslica do godine pred polazak u školu se razlikuju od grupe do grupe...Stalnim promišljanjem prakse vrtića, međusobnim razmenama, svesni činjenice da su roditelji primarni i najvažniji vaspitači dece, nastojimo da kreiramo zajednicu učenja čijem rastu svi doprinosimo i u kojoj se svi osećamo dobro i gradimo zajednički smisao i svrhu.

Literatura:

1. Dokument Osnova programa PVO razvijan je u partnerstvu Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, UNICEF-a, Instituta za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. (2019). *Osnove programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja Godine uzleta*. Beograd: Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja & Privredno društvo Prosvetni pregled d.o.o.

2. Pavlović Breneselović D, Krnjaja Ž, Jovanović M & Sjeničić G.(2022.) *Strategija zajedničkog razvijanja programa u skladu sa specifičnostima pojedinih uzrasta dece*, Beograd, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
3. Pavlović Breneselović, D. , Krnjaja, Ž. (2016). *Kaleidoskop – osnove diversifikovanih programa*. Beograd: UNICEF i IPA
4. Pavlovic Breneselovic, D. (2012). *Od prirodnih neprijatelja do partnera: sistemski pristup odnosu porodice i javnog vaspitanja*. Beograd: Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu.